

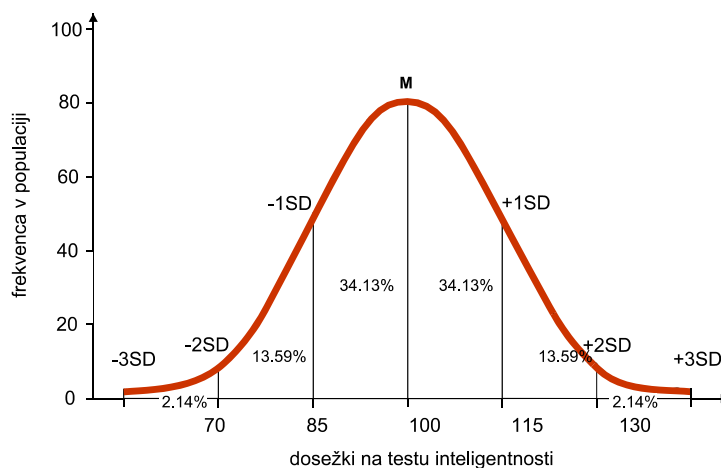
Naloga 4205

MEDOSEBNE IN MEDSKUPINSKE RAZLIKE V INTELIGENTNOSTI

»ZNAJJE DAJE USTREZNE ODGOVORE, INTELIGENTNOST POSTAVLJA PRAVA VPRAŠANJA.«

1. Tako kot v drugih osebnostnih lastnosti se ljudje razlikujemo tudi v inteligentnosti: večina ljudi sodi v povprečno kategorijo inteligentnosti, skrajno nizko in skalno visoko inteligentnost pa ima le nekaj odstotkov ljudi. Dosežki ljudi na testih inteligentnosti so torej porazdeljeni v obliki normalne krivulje (slika 1).

Slika 1: Normalna porazdelitev dosežkov na testih inteligentnosti

(Vir: Kompore A., idr. (2006). Psihologija. Spoznanja in dileme. Ljubljana: DZS.)

A. Iz porazdelitve dosežkov na testih inteligentnosti, prikazane na sliki 1, razberi:

- Kakšen je povprečen IQ?
- Koliko ljudi ima IQ, višji od 100, in koliko IQ, nižji od 100?
- Koliko ljudi ima IQ, višji od 130? Kaj pa IQ, nižji od 70?

B. Posameznike, ki imajo IQ višji od 130, uvrščamo v skupino intelektualno nadarjenih. Preberi opis najboljše in najdlje trajajoče raziskave intelektualno nadarjenih, ki jo izvedel ameriški psiholog L. Terman s sodelavci.

Terman se je leta 1921 odločil, da bo proučeval nadarjene. V kalifornijskih osnovnih šolah je izbral okrog 1500 otrok, katerih IQ je bil v povprečju 151. Ta skupina otrok je postala znana pod imenom »termiti«. Terman s sodelavci je spremljal večino med njimi do njihove smrti, npr. z različnimi vprašalniki jih je testiral vsakih 5 do 10 let, beležil njihove akademske uspehe in nazive, kariero, zaslužek, bolezni ... Ko so bili še v srednji šoli, se je veselil njihovih uspehov na tekmovanjih in zatrjeval, da vsa znamenja kažejo, da je otrokom v skupini usojeno postati bodoča elita ZDA. »Pri posamezniku ni nič tako pomembno,« je zapisal, »kot njegov količnik inteligentnosti, razen morda njegovih moralnih načel«.

Po Termanovi smrti so z raziskavo nadaljevali njegovi sodelavci. Ugotovili so, da so intelektualno nadarjeni posamezniki kot skupina v življenju zelo uspešni. Leta 1954, ko je bil povprečen letni zaslužek uslužbencev v ZDA okrog 6000 \$, je bil povprečen zaslužek te skupine ljudi več kot 10.000 \$. Dve tretjini vseh proučevanih posameznikov je pridobilo visoko izobrazbo, številni so postali doktorji znanosti.

Ta ugotovitev pa ni veljala za vse »termite«. Primerjava 150 najbolj uspešnih (skupina A) in 150 najmanj uspešnih (skupina C) je pokazala na pomembne razlike med posamezniki. Kljub intelektualni nadarjenosti je bilo v skupini C malo visoko izobraženih, njihov letni zaslužek je bil le nekoliko višji od povprečja, več jih je imelo težave z alkoholom in pogosteje so se ločili. Če je IQ glavni napovedovalec uspeha, kako to, da je prišlo med obema skupinama do tako velikih razlik? Raziskovalci so ugotovili, da so v odraslosti posamezniki iz skupine A od skupine C razlikovali predvsem v treh osebnostnih lastnostih: usmerjenosti k ciljem, vztrajnosti in samozaupanju. (Povzeto po Gladwell, 2009; Kaufman, 2009; Leslie, 2000.)

C. Povzemi najpomembnejše ugotovitve, ki izhajajo iz Termanove raziskave intelektualno nadarjenih.

D. Kritično presodi Termanovo raziskavo nadarjenih. Pomagaj si s spletnimi viri o raziskavi.

2. Psihologi raziskujejo tudi razlike v inteligentnosti med skupinami, najpogosteje med različnimi rasnimi skupinami ter med spoloma.

A. Preberi poglavje v učbeniku Razlike med skupinami v izmerjeni inteligentnosti. Vstavi v svoj sestavek spodnjo tabelo in izpiši ključna spoznanja psihologov o razlikah v inteligentnosti med skupinami.

Razlike v IQ med skupinami	Psihološka spoznanja
spol	
rasa	

- B. Ena od ugotovljenih razlik med moškimi in ženskami je razlika v prostorski predstavljenosti. Preberi povzetek raziskav o razlikah med spoloma v dosežkih na testih, ki merijo sposobnost miselne rotacije, in kritično oceni, kakšni so vplivi dednosti in okolja na te razlike.

Razlike med spoloma v mentalni rotaciji – zmožnosti, da si zamislimo, kako bi bil videti objekt, če bi ga obrnili, lahko opazimo že pri dojenčkih v starosti treh mesecev: rezultati fantkov so boljši (Quinn & Liben, 2008). Čeprav tako zgodnja razlika med spoloma kaže na genetsko določeno razliko med spoloma v zmožnosti mentalne rotacije, druge raziskave kažejo, da so pomembni tudi okoljski vplivi: različno socio-kulturni dejavniki in učenje. Na primer: če so v raziskavah študente in študentke trenirali v igranju računalniških iger, ki zahtevajo uporabo prostorske predstavljenosti, se je razlika med spoloma pomembno zmanjšala, čeprav ni bila izničena (Feng, Spence, & Pratt, 2007). Podobno je razlika v uspešnosti pri nalogah mentalne rotacije skoraj izginila, ko so študente in študentke pred reševanjem testa spomnili, da študirajo na prestižni in zelo selektivni univerzi. Ko pa so pred reševanjem testa aktivirali spolne stereotipe, se je razlika med spoloma v prid moških še povečala (Mc-Grone & Aronson, 2006). (Povzeto po Nisbett, 2012.)

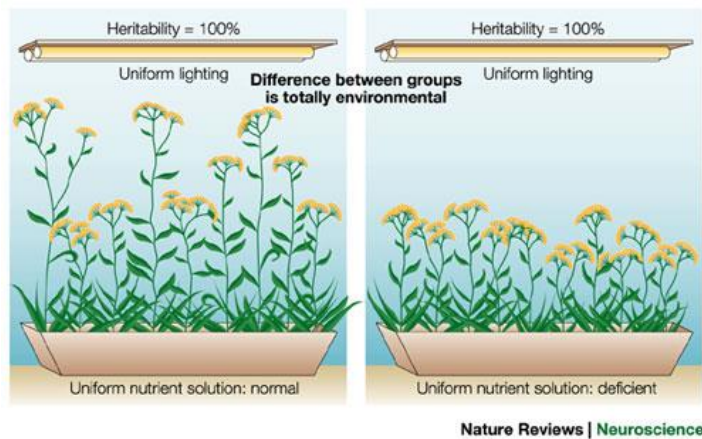
- C. Novejše raziskave razlik v izmerjeni inteligentnosti med črnici in belci so pripeljale do zanimivih spoznanj. S svojimi besedami povzemi ugotovitve treh spodaj opisanih raziskav.

Moore (1986, v Nisbett, 2012) je proučevala razlike v IQ črnih otrok in otrok mešane rase, ki so bili v povprečju stari 8 let in pol, ko so bili posvojeni v bele ali črne družine srednjega razreda. Povprečni izmerjen IQ obeh skupin otrok je bil pred posvojitvijo enak. Med otroci, katerih biološki starši so bili črnici, in tistimi, ki so imeli enega biološkega starša črnca, drugega pa belca, torej ni bilo razlik v inteligentnosti. Ko so otrokom merili IQ čez nekaj let, so se razlike pojavile: ugotovili so, da imajo otroci (tako črni kot tisti mešane rase), ki so jih posvojili belci, v povprečju IQ višji za 13 točk od otrok, ki so jih posvojili črnici.

Dickens in Flynn (2006, v Nisbett, 2012) sta analizirala izmerjene IQ belcev in črncev s štirimi najbolj uporabljenimi testi inteligentnosti v ZDA. Ugotovila sta, da se je razlika med črnici in belci v dosežkih na teh testih v obdobju med letoma 1972 in 2002 zmanjšala za 5,5 IQ točke. Podobno so črnici v obdobju nekaj desetletij pridobili 5,13 IQ točke na testih g-faktorja (splošne inteligentnosti).

Ameriška socialna psihologa C. Steele in J. Aronson sta v raziskavah (1995) pokazala, da lahko aktiviranje stereotipa (npr. črnici slabše rešujejo teste inteligentnosti) vpliva na uspešnost skupine pri določenih nalogah. Študente bele in črne polti sta razdelila v tri skupine: prvi skupini sta povedala, da rešujejo test, ki bo izmeril njihove intelektualne sposobnosti, drugi skupini, da rešujejo miselne probleme, ki ne merijo intelektualnih sposobnosti, navodilo za tretjo skupino je bilo podobno tistemu pri drugi, le da sta dodala, naj miselne naloge, ki jih bodo reševali, vzamejo kot izziv. Dejansko so vsi udeleženci raziskave reševali besedni del SAT testa (gre za standardiziran test, ki ga v ZDA uporabljajo za sprejem na univerzo). V drugi in tretji skupini rezultati študentov niso odstopali od povprečnih rezultatov na tem testu, v prvi skupini pa so test bistveno slabše reševali črnici. Opisan pojav so raziskovalci imenovali grožnja stereotipa (angl. stereotype threat): če z navodili pri določeni skupini aktiviramo stereotip, se bodo člani te skupine na testih odrezali slabše. (Glej Dolenc, 2010; Gladwell, 2008; Nisbett, 2012)

- D. Presodi in pojasni, na vpliv katerega dejavnika (dednosti ali okolja) opozarjajo rezultati zgoraj opisanih raziskav o razlikah v izmerjeni inteligentnosti med rasami. Poveži s ponazoritvijo na sliki 2.

Slika 2: Razlike med posameznimi rožami na obeh risbah so odvisne zgolj od dednosti (razlik v semenu), saj imajo vse rože na levi risbi in vse rože na desni risbi enake okoljske pogoje. Toda razlike med skupino rož na levi in skupino rož na desni risbi so odvisne zgolj od okolja: ker imajo rože na desni risbi manj ustrezne pogoje za rast, so v povprečju nižje. (Vir: http://content.science20.com/files/images/nm1405-i2_0.jpg)

3. V sodobnem svetu je inteligentnost pogosto merjena in visoko vrednotena značilnost ljudi. Razumemo jo kot eno ključnih sestavnih uspeha, cenimo pri drugih ljudeh, o njej pa imamo tudi številna neutemeljena prepričanja. Nekatera neutemeljena prepričanja o inteligentnosti so bila v preteklosti podlaga predsodkov in diskriminacije.

A. Ponovno preberi poglavje v učbeniku Medosebne in medskupinske razlike v inteligentnosti ter ugotovi, ali so spodnje trditve strokovno utemeljene ali ne. Zapiši DA ali NE pri vsaki trditvi.

- Petdeset odstotkov ljudi je povprečno inteligentnih (IQ med 90 in 109).
- Ljudje, ki so zelo visoko inteligentni, so manj socialno in telesno spretni.
- Intelktualno nadarjeni so večinoma v življenju izjemno uspešni.
- Dedljivost inteligentnosti, s katero pojasnjujemo razlike v inteligentnosti med posamezniki, je zanemarljivo nizka.
- Moški so v povprečju bolj inteligentni kot ženske.
- Moški imajo v povprečju bolj razvite prostorske sposobnosti kot ženske.
- Razlike v inteligentnosti znotraj skupin so mnogo večje kot razlike v inteligentnosti med skupinami.
- Črnci so kot rasa manj inteligentni kot belci.
- Če izenačimo vplive okolja (npr. socialno ekonomski status družine), se razlika med črnci in belci v dosežkih na testih inteligentnosti pomembno zmanjša.

B. Pri vsaki trditvi (vprašanje 3A) zapiši ustrezno znanstveno spoznanje, če je trditev neutemeljena, ali znanstveno razlago, če je trditev utemeljena.

Standard znanja	
Rdeče	Minimalne zahteve, ki so pogoj za oceno 2.
Modro	Temeljne zahteve, ki so pogoj za oceno 3 ali 4.
Zeleno	Višje zahteve, ki so pogoj za oceno 4 ali 5.